

2021 оны Монголын зураглал

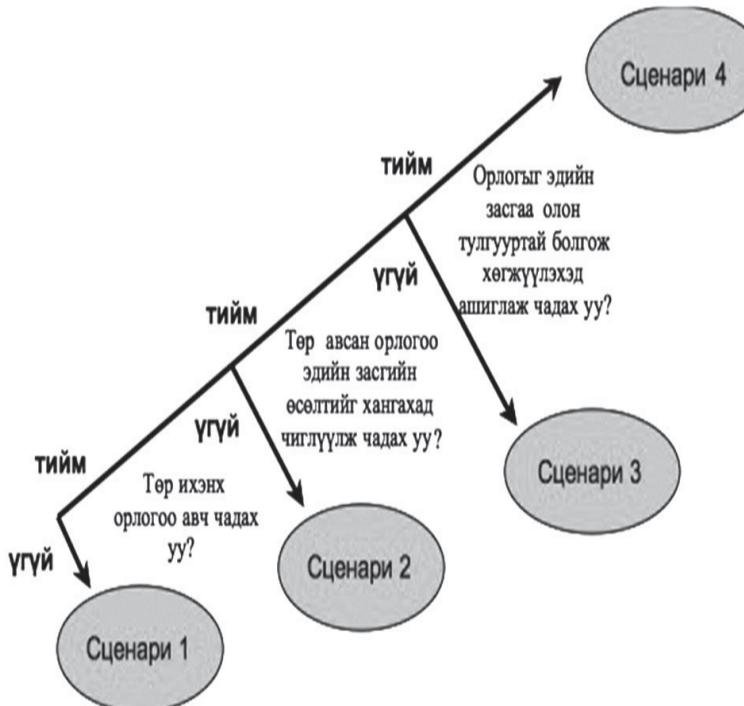
Сценари буюу зураглал нь тохиож болох ирээдүйн тухай өгүүлэж юм. Бид ирээдүйг урьдчилан хэлж чадахгүй ч ирээдүйн талаар сайтар тунгаан бодож чадна. Сценари нь энэхүү ирээдүйн талаарх биеллээ олж болохуйц, санаа сэдэл өдөхөүц, утга авцалдаатай төсөөлөл боловсруулах, улмаар түүний үр дагаврын авч узэх арга юм. Бидний ирээдүй ямар ч байж болох бөгөөд бид, бидний үр хүүхдийн хулээж байсанас тэс өөр өртөнөнд амьдарч мэдэх юм гэдгийн сценариудууд харуулдаг.

Сүүлийн жилүүдэд бид нэг зүйлийг тодорхой мэдэх болсон. Энэ бол Монгол Улс асар их эрдэс баялагтай... Гэхдээ хариултыг нь хэлж мэдэхгүй олон асуулт байна. Баялаг маань хэр эрэлт хэрэгцээтэй байх, үнэ нь хэрхэх, баялагийнхаа ашиг тусгыг нийтээрээ хүртэж чадах уу, эсвэл нийгмийн цөн хэсгийн олз болоод өнгөрөх үү, олон орлогод бид үрэн таран хийчих үү, эсвэл ухаалгаар зарцуулж хөгжил дэвшилд хүрэх үү гэх мэт.

Иймээс бид бүхний цаашад хийх аливаа сонголтоос хамааран бидний ямар ирээдүй хүлээж байж болох талаар хэлэлцүүлэг өрнүүлэх зорилгоор эдгэр сценарийг боловсрууллаа.

2003-2004 онд Нээлттэй Нийгэм Форум "Эдийн засгийн хөгжлийн ирээдүйн дур зураг" боловсруулж тухайн үед улс орон маань эдийн засгийн ямар ямар сорилттой тулгарч буй талаар олон нийтэд таницуулж байв. Бид дээрх туршлагадаа үндэслэн энэ удаа уул уурхайгаас орлогод хэрэн зарцуулахаас хамааруулан "2021 оны Монголын зураглал" сценариууд боловсруулахаар шийдсэн юм. Энэхүү үйл ажиллагааг сонирхжүүг талуудын өргөлцөөнд тулгуурласан бөгөөд хувийн болон тэр, иргэний нийгмийн салбарын 30 орчим төлөөлөл гурван ч удаа 1-2 өдрөөр уулзалт зохион байгуулж, баг болон ажиллаж эдгэр сценарийг боловсрууллаа. Мөн стратеги төвлөвлөх, сценари боловсруулах чиглэлээр зөвлөгөө өгдөг "Скилфул мийнз" инк. орлогын ит тод байдлын асуудлаар олон улсын хэмжээнд үйл ажиллагааг явуулдаг "Орлогын ажиглалт хүрээлэн" эзрэг байгууллагын зөвлөхүүд үнэтэй дэмжлэг үзүүлсэн юм.

Сценари боловсруулахад "хөдөлгөгч хүчин" буюу шийдвэрлэх нөлөө үзүүлэгч хүчин зүйлсийг оновчтой тодорхойлох нь нэн чухан. Манай орны хувьд эрдэс баялаглаа хоистих ашиглаж, түүнээс олнон орлогыг зөв зарцуулах явдал улс орны цаашдын хөгжилд тэргүүлэх нөлөөтэй гэмж сценари боловсруулагчид үзсэндэй дагуу баялагаасаа орлога авч чадах эсэх, чадсан нөхцөлд хэрхэн зарцуулахаас хамаарч дөрвөн өөр ирээдүйн дур зураг гарсан юм.

Эдгэр сценарийг боловсруулахдаа бид өөрсдөөс хамаарахаа дотоод хүчин зүйлсэд илүү анхаарал хандуулж, харин гадаад хүчин зүйлсийг харьцаангуй тогтвортой, дөрвөн сценарийн хувьд ижил байхаар төсөөлсөн юм. Тухайлбал, ашигт малтмалын үнэ ерөнхийдөө тогтвортой өндөр байх ч 2018 – 2019 онд огцом буурах нөхцөлд тулгуурлалаа.

Сценари боловсруулагчид дөрвөн багт хуваагдах эдгэр сценарийг нарийвчлан бичсэн нь өнөөдөр ийнхүү уншиг олны хүртээл болж байна. Эдгэр сценари нь Заяа гэх замуу бүсгүй, түүний гар бүл, наиз нөхдийн амьдралын дөрвөн өөр түүх бөгөөд улс орон баялагаа хэрхэн ашиглахаас хамаарч жирийн монгол хүн дөрвөн өөр сценариид хэрхэн амьдрах тухай өгүүлж байгаа юм.

Сценариудыг уншихдаа прогноз биш гэдгийг санах нь чухал. Сценари бичигд ирээдүй яй ийм, тэр ч байтугай иймэрхүү байна гэмж хэлж байгаа юм биш. Иймээс эрхэм уншигч Та эдгэр сценарийн дотоод зөрчилгүй, үнэмшилтий, эргэцүүлэлт төрүүлэхүүц болж чадсан эсэхийн цэгнэж уншаарай.

Сценари боловсруулах үйл явц 2011 оны 10 дугаар сар

ЭНЭ ТУХАЙ

Daily News
«ӨДРИЙН СОНИН»

Сценари 3

ӨМНӨГОВИЙН

1. Өнөөдөр 2021 оны долгуураа сарын 11. Агаарын хэм суулзийн зуун жилд тохиолдоогүй өндөрт хүрч халуун шатна гэж цаг уурчдын урьдчилан анхааруулсан энэ өдрийн бага үдэд Их Монгол улс байгуулгадсаны 1915, Үндэсний эрх чөлөөний хувьстгалын 110, Ардын хувьстгалын 100 жилийн тэгш ойнүүд давхаацсан Үндэсний их баяр наадам "Оюутголгой" цэнгэлдэх хүрээлэнд өслөл төгөлдөр эхаллээ. Хэдэн жилийн өмнө ул уурхайн "Айвенхоу Майнз" компани Оюутголгой дахь өөрийн эзэмшилжин 66 хувийг хэвээр үлдээх болзоол тавьж хариуд нь 80.000 хүний суудал бүхий аварга том цэнгэлдэх хүрээлэнг Монгол Улсад барьж өгөхөөр тохиолцсон юм. Гэвч анх товолосон Яармагт орон сууцны хороолол барьчихсан тул өөр газар хайж хэдэн жил болов. Ашигүү "Чингис хаан" олон улсын нисэх буудал Хөшөөтийн хөднээдээх болзоол тавьж хариуд нь 80.000 хүний суудал бүхий аварга том цэнгэлдэх хүрээлэнг Монгол Улсад барьж өгөхөөр тохиолцсон юм. Гэвч анх товолосон Яармагт орон сууцны хороолол барьчихсан тул өөр газар хайж хэдэн жил болов. Ашигүү "Чингис хаан" олон улсын нисэх буудал Хөшөөтийн хөднээдээх болзоол тавьж хариуд нь 80.000 хүний суудал бүхий аварга том цэнгэлдэх хүрээлэнг Монгол Улсад барьж өгөхөөр тохиолцсон юм. Гэвч анх товолосон Яармагт орон сууцны хороолол барьчихсан тул өөр газар хайж хэдэн жил болов. Ашигүү "Чингис хаан" олон улсын нисэх буудал Хөшөөтийн хөднээдээх болзоол тавьж хариуд нь 80.000 хүний суудал бүхий аварга том цэнгэлдэх хүрээлэнг Монгол Улсад барьж өгөхөөр тохиолцсон юм. Гэвч анх товолосон Яармагт орон сууцны хороолол барьчихсан тул өөр газар хайж хэдэн жил болов. Ашигүү "Чингис хаан" олон улсын нисэх буудал Хөшөөтийн хөднээдээх болзоол тавьж хариуд нь 80.000 хүний суудал бүхий аварга том цэнгэлдэх хүрээлэнг Монгол Улсад барьж өгөхөөр тохиолцсон юм. Гэвч анх товолосон Яармагт орон сууцны хороолол барьчихсан тул өөр газар хайж хэдэн жил болов. Ашигүү "Чингис хаан" олон улсын нисэх буудал Хөшөөтийн хөднээдээх болзоол тавьж хариуд нь 80.000 хүний суудал бүхий аварга том цэнгэлдэх хүрээлэнг Монгол Улсад барьж өгөхөөр тохиолцсон юм. Гэвч анх товолосон Яармагт орон сууцны хороолол барьчихсан тул өөр газар хайж хэдэн жил болов. Ашигүү "Чингис хаан" олон улсын нисэх буудал Хөшөөтийн хөднээдээх болзоол тавьж хариуд нь 80.000 хүний суудал бүхий аварга том цэнгэлдэх хүрээлэнг Монгол Улсад барьж өгөхөөр тохиолцсон юм. Гэвч анх товолосон Яармагт орон сууцны хороолол барьчихсан тул өөр газар хайж хэдэн жил болов. Ашигүү "Чингис хаан" олон улсын нисэх буудал Хөшөөтийн хөднээдээх болзоол тавьж хариуд нь 80.000 хүний суудал бүхий аварга том цэнгэлдэх хүрээлэнг Монгол Улсад барьж өгөхөөр тохиолцсон юм. Гэвч анх товолосон Яармагт орон сууцны хороолол барьчихсан тул өөр газар хайж хэдэн жил болов. Ашигүү "Чингис хаан" олон улсын нисэх буудал Хөшөөтийн хөднээдээх болзоол тавьж хариуд нь 80.000 хүний суудал бүхий аварга том цэнгэлдэх хүрээлэнг Монгол Улсад барьж өгөхөөр тохиолцсон юм. Гэвч анх товолосон Яармагт орон сууцны хороолол барьчихсан тул өөр газар хайж хэдэн жил болов. Ашигүү "Чингис хаан" олон улсын нисэх буудал Хөшөөтийн хөднээдээх болзоол тавьж хариуд нь 80.000 хүний суудал бүхий аварга том цэнгэлдэх хүрээлэнг Монгол Улсад барьж өгөхөөр тохиолцсон юм. Гэвч анх товолосон Яармагт орон сууцны хороолол барьчихсан тул өөр газар хайж хэдэн жил болов. Ашигүү "Чингис хаан" олон улсын нисэх буудал Хөшөөтийн хөднээдээх болзоол тавьж хариуд нь 80.000 хүний суудал бүхий аварга том цэнгэлдэх хүрээлэнг Монгол Улсад барьж өгөхөөр тохиолцсон юм. Гэвч анх товолосон Яармагт орон сууцны хороолол барьчихсан тул өөр газар хайж хэдэн жил болов. Ашигүү "Чингис хаан" олон улсын нисэх буудал Хөшөөтийн хөднээдээх болзоол тавьж хариуд нь 80.000 хүний суудал бүхий аварга том цэнгэлдэх хүрээлэнг Монгол Улсад барьж өгөхөөр тохиолцсон юм. Гэвч анх товолосон Яармагт орон сууцны хороолол барьчихсан тул өөр газар хайж хэдэн жил болов. Ашигүү "Чингис хаан" олон улсын нисэх буудал Хөшөөтийн хөднээдээх болзоол тавьж хариуд нь 80.000 хүний суудал бүхий аварга том цэнгэлдэх хүрээлэнг Монгол Улсад барьж өгөхөөр тохиолцсон юм. Гэвч анх товолосон Яармагт орон сууцны хороолол барьчихсан тул өөр газар хайж хэдэн жил болов. Ашигүү "Чингис хаан" олон улсын нисэх буудал Хөшөөтийн хөднээдээх болзоол тавьж хариуд нь 80.000 хүний суудал бүхий аварга том цэнгэлдэх хүрээлэнг Монгол Улсад барьж өгөхөөр тохиолцсон юм. Гэвч анх товолосон Яармагт орон сууцны хороолол барьчихсан тул өөр газар хайж хэдэн жил болов. Ашигүү "Чингис хаан" олон улсын нисэх буудал Хөшөөтийн хөднээдээх болзоол тавьж хариуд нь 80.000 хүний суудал бүхий аварга том цэнгэлдэх хүрээлэнг Монгол Улсад барьж өгөхөөр тохиолцсон юм. Гэвч анх товолосон Яармагт орон сууцны хороолол барьчихсан тул өөр газар хайж хэдэн жил болов. Ашигүү "Чингис хаан" олон улсын нисэх буудал Хөшөөтийн хөднээдээх болзоол тавьж хариуд нь 80.000 хүний суудал бүхий аварга том цэнгэлдэх хүрээлэнг Монгол Улсад барьж өгөхөөр тохиолцсон юм. Гэвч анх товолосон Яармагт орон сууцны хороолол барьчихсан тул өөр газар хайж хэдэн жил болов. Ашигүү "Чингис хаан" олон улсын нисэх буудал Хөшөөтийн хөднээдээх болзоол тавьж хариуд нь 80.000 хүний суудал бүхий аварга том цэнгэлдэх хүрээлэнг Монгол Улсад барьж өгөхөөр тохиолцсон юм. Гэвч анх товолосон Яармагт орон сууцны хороолол барьчихсан тул өөр газар хайж хэдэн жил болов. Ашигүү "Чингис хаан" олон улсын нисэх буудал Хөшөөтийн хөднээдээх болзоол тавьж хариуд нь 80.000 хүний суудал бүхий аварга том цэнгэлдэх хүрээлэнг Монгол Улсад барьж өгөхөөр тохиолцсон юм. Гэвч анх товолосон Яармагт орон сууцны хороолол барьчихсан тул өөр газар хайж хэдэн жил болов. Ашигүү "Чингис хаан" олон улсын нисэх буудал Хөшөөтийн хөднээдээх болзоол тавьж хариуд нь 80.000 хүний суудал бүхий аварга том цэнгэлдэх хүрээлэнг Монгол Улсад барьж өгөхөөр тохиолцсон юм. Гэвч анх товолосон Яармагт орон сууцны хороолол барьчихсан тул өөр газар хайж хэдэн жил болов. Ашигүү "Чингис хаан" олон улсын нисэх буудал Хөшөөтийн хөднээдээх болзоол тавьж хариуд нь 80.000 хүний суудал бүхий аварга том цэнгэлдэх хүрээлэнг Монгол Улсад барьж өгөхөөр тохиолцсон юм. Гэвч анх товолосон Яармагт орон сууцны хороолол барьчихсан тул өөр газар хайж хэдэн жил болов. Ашигүү "Чингис хаан" олон улсын нисэх буудал Хөшөөтийн хөднээдээх болзоол тавьж хариуд нь 80.000 хүний суудал бүхий аварга том цэнгэлдэх хүрээлэнг Монгол Улсад барьж өгөхөөр тохиолцсон юм. Гэвч анх товолосон Яармагт орон сууцны хороолол барьчихсан тул өөр газар хайж хэдэн жил болов. Ашигүү "Чингис хаан" олон улсын нисэх буудал Хөшөөтийн хөднээдээх болзоол тавьж хариуд нь 80.000 хүний суудал бүхий аварга том цэнгэлдэх хүрээлэнг Монгол Улсад барьж өгөхөөр тохиолцсон юм. Гэвч анх товолосон Яармагт орон сууцны хороолол барьчихсан тул өөр газар хайж хэдэн жил болов. Ашигүү "Чингис хаан" олон улсын нисэх буудал Хөшөөтийн хөднээдээх болзоол тавьж хариуд нь 80.000 хүний суудал бүхий аварга том цэнгэлдэх хүрээлэнг Монгол Улсад барьж өгөхөөр тохиолцсон юм. Гэвч анх товолосон Яармагт орон сууцны хороолол барьчихсан тул өөр газар хайж хэдэн жил болов. Ашигүү "Чингис хаан" олон улсын нисэх буудал Хөшөөтийн хөднээдээх болзоол тавьж хариуд нь 80.000 хүний суудал бүхий аварга том цэнгэлдэх хүрээлэнг Монгол Улсад барьж өгөхөөр тохиолцсон юм. Гэвч анх товолосон Яармагт орон сууцны хороолол барьчихсан тул өөр газар хайж хэдэн жил болов. Ашигүү "Чингис хаан" олон улсын нисэх буудал Хөшөөтийн хөднээдээх болзоол тавьж хариуд нь 80.000 хүний суудал бүхий аварга том цэнгэлдэх хүрээлэнг Монгол Улсад барьж өгөхөөр тохиолцсон юм. Гэвч анх товолосон Яармагт орон сууцны хороолол барьчихсан тул өөр газар хайж хэдэн жил болов. Ашигүү "Чингис хаан" олон ул

“НОГООН КАРТ”-НЫ ЭЗЭН ЗАЯА

онд мянга гаруй километрийн зайдай орших Орхон голын усыг хоолойгоор татан Цогтцэцийд авчирчээ. Гэхдээ ихэнхийн нь уурхайд ашигладаг юм. Яг тэр жил бас Хэрлэн мөрний усы Хангайд сум руу, үнэн хэрэгтэй Окоутголгийн уурхай руу ургах болсон билээ.

Чухам энэ төслийд Монголын иргээний хөдөлгөөний дахин сэргэлээ. Гол мөрний усы уул уурхайд ашиглахыг эсэргүүцдэг, цаашлаад уул уурхай ширүүн шүүмжилдэг “Орхон голоос савраа тат!”, “Уул уурхай хазаарлаа”, “Бэлчэрээ аврах маичдын фронт” зэрэг олон байгууллага гарч ирлээ. Тэдгээрийн анх Архангай, Овөрхангай аймагт гол усы эрэгт алт олборлох байсан компаниуд болон нинжа нарын эсрэг олон жил тэмцэж, аардаад жилийн өмнө буу шийдээмдээ хүр орон шоронд орж байсан Өнөбаяр, Магнайдорж, Тайвантер нарын нөхдүүд толгойлдог юм. Саяхан тэд хэвлэлийн бага хурал зарлаж эрх баригчид Завхан, Ховд голууд төдийгүй бүр Хөвсгөл, Увс нууруудын усыг хүртэл баруун бус нутгийн цөлжилтийг буурулахад ашиглах нэрийн дор фосфорит, нүүрний уурхай, тэдгээрийг түшиглэсэн үйлдвэрүүдэд нийтийн арга хэмжээ зохион байгуулсан нь Орхон голын усыг олон жил бохирдуулж, мөн их хэмжээний усыг Монголын өмнөд нутаг руу угсаснаас түүний цутгадаг Сэлэнгэ мөрний урсац эрттарч, улаараа дэлхийн цэргийн усны хамгийн том нөөцийг агуулдаг Байгаль нутагт нөлөөлөх хэмжээнд хүрсэнтэй холбоотой юм.

Байгаль хамгаалах асуудал зөвхөн уул уурхайгаас болж хурцаагийт болж тухайлбал ОХУ-ын “Спасёны Байкал”, “За полноводную Селенгу” зэрэг олон нийтийн байгууллагуудтай хамтарч эсэргүүцлийн арга хэмжээ зохион байгуулсан нь Орхон голын усыг олон жил бохирдуулж, мөн их хэмжээний усыг Монголын өмнөд нутаг руу угсаснаас түүний цутгадаг Сэлэнгэ мөрний урсац эрттарч, улаараа дэлхийн цэргийн усны хамгийн том нөөцийг агуулдаг Байгаль нутагт нөлөөлөх хэмжээнд хүрсэнтэй холбоотой юм.

Энэ хавар дээр дурдсан хэдлгөөнүүдийн тэмцэл бус нутгийн шинжээгийг болж, тухайлбал ОХУ-ын:

-Хэврээ та бүхэн мартаагүй бол 2012 оны сонгуулийн дараа танай шинэ Засгийн газар байгуулгахдаа үеэр манай Дэлхийн банкаас гарасан зөвлөхмийд “Иргээдэд ядуу байна гээд мөнгө тараадаг, тэр хэрээр үнэ өсдөг, үнэ өсөхийн хэрээр улам ядуулдаг “чөтөртүүн цагарий”-аас Монгол улс гарах найдлага төрөхгүй байна” гэж дүгнэснээс болж манай төлөөлөгч Монголоос хөгдөх шахаж байсаныг бодвол одоо нөхцөл байдал өөрчлөгджээ. Дэлхийд хамгийн томд тооцогдоор байгаа Таван толгойн орд газрын хувьцааны ихэнхийг эзэмшдэг “Эрдэнэс МГЛ” компанийн хувьцааг иргэдээ тараасан нь тэдийн үр ашигаа есөнгүй. Дахиад л цөөн хэдхэн хүний гарг хувьцаа нь төвлөрсөн хэдий ч Монголчууд “Эх орны хишиг”, “Эрдэнэйн хувь” зэрэг нэртэй бэлэн мөнгийг хүлээж суухаа больсон байна. Уул уурхай, түүний даган хөгжих байгаа нэлээд олон салбарын дундаж цалин өндөр хөгжилтэй орнуудын жишигт аажмаар дөхөж байна. Гэхдээ эдийн засаг уул уурхайгаар хязгараглалдан хөзөр, төрөлжилтэй чадахгүй байгааг хэлэхүүг болохтой. Ийм учраас Монгол орон тогтвортой хөгжлийн замд хараахан гаргаагүй гэж Дэлхийн банк узэж байна.

Монгол Улсын Засгийн газрын гишүүн, Улаанбаатар метрополисийн мал аж ахуй, үүнийн дагаад дэлхийд цорын ганц гэгддэг нүүдлийн соёл иргэншил төгсөө замдаа орлоо гэж ажиглагчид нээн дуугаар бичиж байна.

Өнгөрсөн зуунд дэлхийн анаагах ухаанд монголизм гэдэг өвчний нэр томъёо байнсны манай улсын шаардлагаар Дэлхийн Эрүүл Мэндийн Байгууллага албан ёсны хэрэглээнээс хассан

улын гэрээг хоёр жилийн өмнө судлаач Монгол орны өнөөгийн нөхцөл байдал, ялангуяа түүнд хургасан учир шалтгааны “モンゴリズム” хэмээн нэрлэсэн нь шуугиан тарьж “голланд өвчин” хамзээх нэр томъёотой “өрсөлдөж” эхэллээ. Монголизм буюу “モンゴル өвчин” гэдэг нь “аплива улс орон уул уурхайн асар их орлого байгаль, газар нутгаар зөлисплохыг хэлнэ” хэмээн тэр судлаач тодорхойлжээ. Зарим эх орончид үүнийг эсэргүүцдэг ч энэхүү нэр томъёо улам бүр газар авсаар байна.

6. 2021 оны хөдөрдугаар сард Монголын “Давос” гэгддэг 12 дахь удаагийн Эдийн засгийн форум “Монголын эдийн засаг: Юу хийх вэ?” сэдийн даруулсан юм. Энэ үеэр Монголын нийгэм, эдийн засгийн байдалд өгсөн үнэлэлт дүгнэлтүүд ихэхэн зөрж улстерьчид, эдийн засагчид, эрдэмтэн судлаачдын дундшируун маргаан өрнөжээ.

Нүүрний яамны сайд Балдан: -Сүүлийн арваад жилд ашигт малтамлын салбар, тэр тусдаа нүүрний компаниудыг дэндуу их шүүмжилж байна. “Өөхөн өгсөн хүнтэй өглөө босодоо заргандана” гэж үб. Өнгөрсөн ХХ зуунд Монголыг мал аж ахуй авч явсан бол ХХI зуунд нүүрс авч яваа. Араван жилийн өмнө Монголд ядуурлын түвшин 39 хувьтой байсан бол одоо хоёр дахин буурсан нь зарим хүний хараагаад байсан нүүрний ач шуу.

Дэлхийн банкын Монгол дахь суурин төлөөлгөч Ли Хуа Пүн:

-Хэврээ та бүхэн мартаагүй бол 2012 оны сонгуулийн дараа танай шинэ Засгийн газар байгуулгахдаа үеэр манай Дэлхийн банкаас гарасан зөвлөхмийд “Иргээдэд ядуу байна гээд мөнгө тараадаг, тэр хэрээр үнэ өсдөг, үнэ өсөхийн хэрээр улам ядуулдаг “чөтөртүүн цагарий”-аас Монгол улс гарах найдлага төрөхгүй байна” гэж дүгнэснээс болж манай төлөөлөгч Монголоос хөгдөх шахаж байсаныг бодвол одоо нөхцөл байдал өөрчлөгджээ. Дэлхийд хамгийн томд тооцогдоор байгаа Таван толгойн орд газрын хувьцааны ихэнхийг эзэмшдэг “Эрдэнэс МГЛ” компанийн хувьцааг иргэдээ тараасан нь тэдийн үр ашигаа есөнгүй. Дахиад л цөөн хэдхэн хүний гарг хувьцаа нь төвлөрсөн хэдий ч Монголчууд “Эх орны хишиг”, “Эрдэнэйн хувь” зэрэг нэртэй бэлэн мөнгийг хүлээж суухаа больсон байна. Уул уурхай, түүний даган хөгжих байгаа нэлээд олон салбарын дундаж цалин өндөр хөгжилтэй орнуудын жишигт аажмаар дөхөж байна. Гэхдээ эдийн засаг уул уурхайгаар хязгараглалдан хөзөр, төрөлжилтэй чадахгүй байгааг хэлэхүүг болохтой. Ийм учраас Монгол орон тогтвортой хөгжлийн замд хараахан гаргаагүй гэж Дэлхийн банк узэж байна.

Дэлхийд хамгаалах асуудал зөвхөн уул уурхайгаас болж хурцаагийт болж тухайлбал ОХУ-ын:

-Хөгжлийн ажилтнуудын өнөөгийн нийтийн эзэмшдэг “Эрдэнэс МГЛ” компанийн хувьцааг иргэдээ тараасан нь тэдийн үр ашигаа есөнгүй. Дахиад л цөөн хэдхэн хүний гарг хувьцаа нь төвлөрсөн хэдий ч Монголчууд “Эх орны хишиг”, “Эрдэнэйн хувь” зэрэг нэртэй бэлэн мөнгийг хүлээж суухаа больсон байна. Уул уурхай, түүний даган хөгжих байгаа нэлээд олон салбарын дундаж цалин өндөр хөгжилтэй орнуудын жишигт аажмаар дөхөж байна. Гэхдээ эдийн засаг уул уурхайгаар хязгараглалдан хөзөр, төрөлжилтэй чадахгүй байгааг хэлэхүүг болохтой. Ийм учраас Монгол орон тогтвортой хөгжлийн замд хараахан гаргаагүй гэж Дэлхийн банк узэж байна.

Дэлхийд хамгаалах асуудал зөвхөн уул уурхайгаас болж хурцаагийт болж тухайлбал ОХУ-ын:

-Би хэдийгээр АНУ-д өсөж хүмүүжсан ч эцэг өвгэдийнхөө нутагт эргэн ирж энэ ажлыг аваад удаагүй байна. Өнгөрсөн жилүүдэд Улаанбаатар хот ямар ч төлөвлөлтүүг хөгжсөнөөс асар олон тулгамдсан асуудал шийдвэргээгийг байгаа. Харин Орос-Хятадын байгалийн хийн 3-р хоолой Монголоор дамжуулж тавихаар гурван

болсоноос байгаль орчин сүйрч байгаа юм. Өнөөдөр Ашигт малтмал, гааль, татвар зэрэг төрийн яам, агентлагуудын толгойд уул уурхайн компаниуд ажиллаж байсан хумуус томилогдоод байна. Нөгөө талд нь татвар төлөгчдийн мөнгөөр гадаадад өндөр мөргжил эзэмшээд хэсэг хугацаанд дээр яам агентлагт ажиллаж мэдлэг, турслага хуримтуулсан төрийн албан хаагчид уул уурхайн компаниуд руу хошуурч байна. Монголын тэр ийм маягаар “өргөдөг хаалга шиг болжээ” гэж ярьсан байна.

Судлаач Очирмэнх:

-Монголын тэр засаг барууны хөрөнгө оруулагчдыг татах гэж хэдэн арван жил үйлээ үзсэн. Эхлээд өрнөдийн хэдэн том компани орж ирэх нь ирсэн. Тэд одоо Монголын түүхий эдийн борлуулхын тулд Бээжиндээ ч гүйлжээ. Бидээс асуухаа ч болжээ. Өнгөрсөн зуунд Монголын асуудлыг Москвойн шийдвэдэг байсан бол одоо Бээжиндээ шийдвэдэг байх шиг. Нэг л мэдэхэд баруун нэйтэй компаниуд Хятадын болчихсон байх юм. Хятадууд л хөрөнгө оруулж Монголыг аажмаар эрхэмлээд оруулж байгааг харахгүй байна?

Мөн энэ зууны эхээр Монгол банкны өрнөхийлгэч байсан Очирсүрэн хэлэхэдээ “Монголын эдийн засагт америк долларын эзслэдэг байсан орон зайд хятаад юань эзэлж чөлөөтэй эргэлдэг болсон нь олон хүнд таалгайдаггүй. Өнгөрсөн зууны хувьгасалын том ялалт болсон Хятадын ячнааныг шахан зайтуулсан олпортыг устгаж 100 жилийн дараа байдал буцаад эргэлээ гэж зарим популистиудай айлгадаг. Энэ бүхэн эдийн засаг огт ойлгодоггүй хүмүүсийн дэний яриа юм. Яж ч угийгээд Хятадын юань дэлхийн валют болсон бодит байдлыг хүлээн зөвшөөрөх цаг болжээ. Яг 10 жилийн өмнө АНУ-ын доллар шиг” гэжээ.

7. Заяаг гаргээс ирээдэд хэд хонож байтал. Өвөр Монгол – Өмнөговийн эрчим хүчин цогцолборын таван жилийн ойн арга хэмжээнд урьжээ. Баруун Цанхийн уурхайгаас тэрэгүүн 10 ажилчин баярт оролцохоро болсон юм. Тэд Цогтцээгээс вагонд сууж Даланзадгадын темер замын төв буудалд ирэхдээ цогцолборын бусад уурхайгаас гадна Улаанбаатараас ирсэн таван вагон, мөн Өмнөговь, Дорноговь аймгийн Засаг дарга нарын тусгай хоёр вагон гэхчлэн нэмж залгагдаар бүтэн цуваа бурдаж үрд зүгийг зорин хөдөллөв.

Хятад руу нэвтрэх дөрвөн боомт байдал ч үнүүс ачсан галт тэрэг 24 цагийн түрш тасралтгүй цувдаг тул суудлын галт тэрэг нэвтрэхэд зориулсан Гашуунсүхайтын боомтод гаргадаг 15 минутын цонхыг энэ удаа хүндэт зочдод баяр хүргэж тусгай ёслол үйлдэхийн тулд 30 минут болгон сунгажээ.

Хил гарад Сэхэгийн төмөр замын буудал дээр бас нэг ёслолд оролцож дахиад хэсэг саатав. Зөрөөдөр Монгол руу явах галт тэрэгээр Өмнөговьч уурхайнууд руу зүглэсэн баахан хятад энд хүлээж зогсно. Заяа хэдэн жил хятадуудтай цуг ажиллаад хэллийг нь гадарлас болсон түднээдийн чадахгүй байна. Гэхдээ эдийн засагт 30 минут болон явах вэ? Тийм ээ, “モンゴル өвчин” бол “голланд өвчин”-еэс ялгарчай. Ягаад гэвэл Голландад гарын тос нь далаид байсан болохор сүйтгэх газар байгаагүй. Гэтэл бид энэхүү газар нутгийг сүйрүүлж яж чадав даа... Юуны төлөв? Улаанбаатарт хэдэн өндөр байшин, Хятадын хийн залгасан замаар хийн болсун гэж байна. Энэхүү хийн залгасан замаар хийн болсун гэж байна. Улаанбаатарын хөшөө мөнгөтэй учраас авч чадаг байх. Тэгэвал Монгол дааяр ийм болгол явах вэ? Тийм ээ, “モンゴル өвчин” бол “голланд өвчин”-еэс ялгарчай. Ягаад гэвэл Голландад гарын тос нь далаид байсан болохор сүйтгэх газар байгаагүй. Гэтэл бид энэхүү газар нутгийг сүйрүүлж яж чадав даа... Юуны төлөв? Улаанбаатарт хэдэн өндөр байшин, Хятадын хийн залгасан замаар хийн болсун гэж байна. Гэхдээ эдийн засагт 30 минут болон явах вэ? Тийм ээ, “モンゴル өвчин” бол “голланд өвчин”-еэс ялгарчай. Ягаад гэвэл Голландад гарын тос нь далаид байсан болохор сүйтгэх газар байгаагүй. Гэтэл бид энэхүү газар нутгийг сүйрүүлж яж чадав даа... Юуны төлөв? Улаанбаатарт хэдэн өндөр байшин, Хятадын хийн залгасан замаар хийн болсун гэж байна. Гэхдээ эдийн засагт 30 минут болон явах вэ? Тийм ээ, “モンゴル өвчин” бол “голланд өвчин”-еэс ялгарчай. Ягаад гэвэл Голландад гарын тос нь далаид байсан болохор сүйтгэх газар байгаагүй. Гэтэл бид энэхүү газар нутгийг сүйрүүлж яж чадав даа... Юуны төлөв? Улаанбаатарт хэдэн өндөр байшин, Хятадын хийн залгасан замаар хийн болсун гэж байна. Гэхдээ эдийн засагт 30 минут болон явах вэ? Тийм ээ, “モンゴル өвчин” бол “голланд өвчин”-еэс ялгарчай. Ягаад гэвэл Голландад гарын тос нь далаид байсан болохор сүйтгэх газар байгаагүй. Гэтэл б